

CZU 02(498)(092)=135.1

TRAIAN BRAD – UN FIU ADOPTIV
AL BASARABIEI, CTITOR
AL BIBLIOTECII „TRANSILVANIA”:
IN MEMORIAM
(80 DE ANI DE LA NAȘTERE)

*Andrei VIZIRU,
jurnalist cultural, bibliotecar*

Memoria e cea mai de seamă avere pe care le-o putem lăsa moștenire fiilor și nepoților noștri. Avere care nu se poate răpi.

Nicolae DABIJA

Traian Brad, ex-directorul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, ctitorul Bibliotecii „Transilvania”, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, s-a născut la 31 august 1945 în localitatea Pănade din județul Alba. În anul 1972, a absolvit Facultatea de Filologie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. În perioada 1972-1975, a fost responsabil de probleme de cultură la Comitetul Județean Cluj. Din 1987, este director și director general al Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, perioadă în care s-a preocupat de organizarea, pe baze noi, a serviciilor oferite utilizatorilor, de formarea bibliotecarilor prin dobândirea de noi competențe și aptitudini în profesie. În anii 1989, 1990 și 1999 a urmat studii de Management în biblioteconomie și știința informării în România și Franța.

Am recurs, în titlul acestui articol, la un joc de cuvinte pentru a accentua, încă o dată, că numele și prenumele unui om îi pecetluiește sau, putem spune, îi predestinează soarta. Numele Traian Brad din start a căpătat o conotație aparte. Evident, acest nume-simbol a fost urmat și de fapte și a depășit semnificația sa filologică, obținând un conținut și simbolism general-uman.

Traian Brad – ctitorul Bibliotecii „Transilvania”,
manager BJ „Octavian Goga”, Cluj-Napoca (1991).

Traian Brad a fost adoptat neoficial de bibliotecarii din Republica Moldova ca fiu al Republicii Moldova. În anul 2025, acest slujitor al cărții și ctitor al Bibliotecii „Transilvania” ar fi marcat 80 de ani de la naștere, dacă destinul ar fi fost mai îngăduitor cu el. A plecat din rândurile noastre la vârsta de 57 de ani, dar a reușit să lase urme palpabile și meritorii, cât alții în 80 sau 100 și ceva de ani. A avut o viață relativ scurtă, dar a lăsat urme adânci pe pământ.

Traian Brad a fost primul din spațiul de dincolo de Prut care a acceptat și și-a asumat responsabilitatea de a deschide la Chișinău o bibliotecă. A susținut-o timp de 10 ani, contribuind la dezvoltarea ei cu donații succesive, calitative, promovând imaginea ei oriunde se afla. El a fost acela care a pus piatra de temelie a performanțelor pe care le are Biblioteca „Transilvania” din sectorul Ciocana al Chișinăului, care în prezent deține o colecție de 64787 de volume.

Despre Traian Brad, care completează galeria de aur a numelor sonore ce au valorificat domeniul biblioteconomic, regretatul Vlad Pohilă scria în revista „BiblioPolis” (2005, Vol. 15, Nr. 3, p. 49), pe care o dirija cu dibăcie și iscusință: „Meritele lui Traian Brad – enorme, incontestabile, sunt cunoscute și prețuite la noi nu mai puțin decât, bunăoară, cele ale compatriotului său pe nume Onisifor Ghibu, alt luminător cu har, dar și de forță”.

Cum a început această legătură specială și de suflet în ceea ce privește relațiile cu bibliotecarii și bibliotecile din Basarabia,

Zilele Bibliotecii „Transilvania”, ediția a V-a (29-30 august 1996).
Salonul de toamnă al cărților transilvănene, ediția a II-a,
cu participarea a 37 edituri. (Traian Brad – primul din dreapta)

implicit cu Biblioteca „Transilvania”, aflăm și din mărturiile doamnei Lidia Kulikovski: „Traian Brad a fost printre noi și pentru noi din vara anului 1991. L-am știut ca om, ca patriot, ca profesionist... S-a implicat foarte mult în biblioteconomia basarabeană”.

Nu știm dacă a fost un noroc sau pronia divină a dorit ca el să-și sărbătorească ziua sa de naștere pe 31 august, odată cu Ziua

Limbii Române. Un simbol deloc întâmplător că, la 31 august 2000, Traian Brad și-a sărbătorit aniversarea a 55-a la Chișinău, la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Imediat după dispariția lui Traian Brad, oamenii de cultură clujeni scriau în revista *Apostrof*: „A fost un om cumsecade, de nădejde, săritor la nevoie. Și a fost, mai presus de toate, un extraordinar director de bibliotecă... Credea în cărți. Credea în cultură. Și în oameni...” În cele

Traian Brad – ultima fotografie
în bibliotecă (2001).

ce urmează, vom apela și la alte câteva aduceri-aminte pentru a omagia ctitorul Bibliotecii „Transilvania” din Chișinău, dar și patriotul Traian Brad.

Traian Brad ne vorbea adesea următoarele: „Ne putem salva doar înfrățindu-ne spiritele, căci ceea ce ne leagă e mai presus de orice adevăr și cunoaștere...” O pildă extraordinară de „înfrățire spirituală” sunt și cele peste 100 de mii de cărți aduse în bibliotecile din Chișinău pe parcursul celor 11 ani, care l-au legat pentru totdeauna de mult pătimita Basarabie... Omul care ne-a iubit necondiționat și pe care-l mai așteaptă și azi Basarabia...

Parascovia ONCIU, directoarea Bibliotecii „Transilvania”

Traian Brad, care a fost întruchiparea profesionalismului biblioteconomic și a spiritului ardelenesc tenace, statornic și echilibrat dinamic, a dat naștere numelui de bibliotecar, pe care l-a purtat și Eminescu... Traian Brad rămâne pentru noi un model de felul „deontologic” în care trebuie slujită cartea și lectura publică modernă și postmodernă.

Acad. Mihai CIMPOI

Din păcate, nu dețin prea multe autografe de la fratele Traian, dar păstrez cu sfințenie acest autograf-invitație la festivitatea prilejuită de împlinirea celor zece ani de la deschiderea primei biblioteci de carte românească din Basarabia. „Am fost alături de dumneavoastră prezent, îmi scria Traian Brad, la actul proclamării Independenței Republicii Moldova în 27 august 1991, urmărind cu satisfacție votul unanim al parlamentarilor; am participat împreună la inaugurarea Bibliotecii „Transilvania” în 29 august 1991; ne-am bucurat de clipele Renașterii ideii de neam, de limbă, de origine comună, afirmate cu entuziasm și luciditate la acel ceas istoric...”

*Ion HADÂRCĂ, scriitor, vicepreședinte
al Academiei de Științe a Moldovei*

Pentru el, (...) biblioteca era un spațiu cu o încărcătură energetică aparte... Iar grijile pentru „Transilvania” noastră confirmă că Traian Brad a fost un animator nu numai al cuvântului, dar și al faptelor. De asta îi și păstrăm cu sfințenie amintirea.

Victor DUMBRĂVEANU, scriitor

Zece ani la rând, Basarabia l-a avut ca oaspete la 31 august, de Sărbătoarea Limba Noastră cea Română, providența creând o fericită coincidență cu ziua în care s-a născut... Își sărbătorea ziua nașterii alături de noi. Mai bine zis, era omagiat de către basarabeni

pentru dragostea ce i-o purtau, pentru tot ce a făcut pe pământul basarabean...

Maria BULAT-SAHARNEANU, publicistă

Traian Brad a fost printre puținii înțelegători concreți, care – în paralel cu podurile de flori – au declanșat podurile de cărți din România spre Basarabia. Cărțile aduse de Traian și echipa sa la prima posibilitate au devenit temeiul ctitoririi Bibliotecii „Transilvania” din Chișinău. La fiecă ediție a Sărbătorii Naționale Limba Noastră, Traian Brad venea la Chișinău cu cărți pentru Biblioteca „Transilvania” și cu o echipă de intelectuali din Cluj, cu care însoțea această avere...

Iulian FILIP, scriitor

Traian Brad a fost membru fondator al Societății Culturale „Lucian Blaga”, a organizat la Cluj-Napoca diverse manifestări științifice, culturale și comemorative... S-a impus prin studiile sale în domeniul istoriei, publicând monografia *Până de 700 de ani* (1999), în domeniul biblioteconomiei editând cartea *Lectura și biblioteca publică la Cluj* (2001), a publicat diverse articole și studii de specialitate și de cultură.

Anatol PETRENCU, istoric

La inițiativa lui Traian Brad, în Cluj-Napoca, a fost înălțat un nou sediu al Bibliotecii Județene „Octavian Goga”, unde este instalată și o placă în memoria sa. Iar din 2002, Filiala de pe strada Izlazului nr. 18, Cluj-Napoca, îi poartă numele.

Alin Mihai Gherman, care a fost și el printre cei care a contribuit la constituirea primei biblioteci de carte românească la Chișinău, consemnează:

Am descărcat un tir mare cu cărți românești, care a fost primul pas pentru constituirea a ceea ce a fost să devină Biblioteca „Transilvania” din Chișinău... Cel care a organizat, de fapt, acest prim transport și a obținut din partea unui director și un tir pentru acest drum a fost Traian Brad, directorul Bibliotecii Județene. Lista celor care au făcut mai mult sau mai puțin pentru împlinirea acestuia este lungă... Sper din tot sufletul ca pe undeva să se amintească, într-o notă de subsol, și numele meu. Dar, cu siguranță, numele lui Traian Brad rămâne, categoric, cel scris cu litere mari la începutul listei.

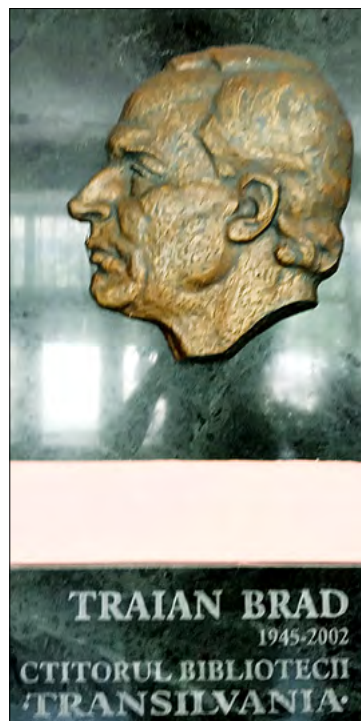
Placa comemorativă pe fațada
Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj.

Placa comemorativă în incinta
Bibliotecii „Transilvania” din Chișinău.

Și nu numai la începutul listei, ci chiar la intrarea în Bibliotecă „Transilvania” din Chișinău este un impunător basorelief cu chipul ctitorului acestei biblioteci. La fiecare aniversare, colectivul bibliotecii cinstește memoria ctitorului ei despre care acad. Mihai Cimpoi a zis astfel în eseu său *Un om al luminii și binelui*:

La șirul impunător de activități (concursuri, festivaluri, saloane de cărți și publicații literare) s-a adăugat înființarea Bibliotecii „Transilvania”. A fost o acțiune de pionierat cu o rezonanță generalizată, căci a declanșat numeroase programe profesionale și culturale cu nume. Practica se va extinde și în raporturile dintre bibliotecile județene și bibliotecile raionale sau județene din Moldova. Traian Brad rămâne un om al luminii și binelui, ardeleanul perseverent înzestrat cu vocația unității românești, exprimate, în primul rând, în cultură.

Cea mai eficientă cinstire a memoriei distinsului cărturar și bibliotecar e să-i fie continuată cauza pentru care a militat. În acest context, suntem recunoscători colectivului Bibliotecii Județene „Octavian Goga” în frunte cu directorul general Sorina Stanca care, în cadrul unei întruniri la Chișinău a afirmat pe bună dreptate: „Misiunea bibliotecii publice în secolul XXI este foarte complexă. Bibliotecarul trebuie să fie mai mult decât un promotor al lecturii și informării, el trebuie să se implice în formarea comunității, să fie proactiv, creativ și inovator. Astfel, dragi colegi basarabeni, avem ce clădi în continuare în parteneriatul nostru”. Fapt confirmat și de dr. Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: „Biblioteca «Transilvania» a fost și rămâne a fi excepțională și astăzi, cultivând un respect aparte față de cartea românească, față de valorile perene, față de oamenii care o fac să existe și de care se mândrește, pe bună dreptate, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. După cum poartă, vom adăuga noi, un respect aparte față de înaintași, de ctitorii acestei biblioteci, printre

care este și Traian Brad, implantat în solul spiritual al bibliotecarilor din Republica Moldova.

Referințe bibliografice

1. BULAT-SAHARNEANU, Maria. Legenda Traian Brad. *Gazeta românească*. 2002, 26 iul., p. 15.
2. CIMPOI, Mihai. Un om al luminii și binelui. *BiblioPolis*. 2005, 31 aug., p. 3.
3. DUMBRĂVEANU, Victor. Bradul rezistenței noastre. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU, și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., 2021, p. 380.
4. FILIP, Iulian. Oameni de neînlocuit. *Literatura și arta*. 2002, 13 iun., p. 3.
5. GHERMAN, Alin-Mihai. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., 2021, pp. 387-389.
6. HADÂRCĂ, Ion. Neîntrerupta carte a lui Traian Brad. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., 2021, p. 4.
7. HARJEVSCHI, Mariana. Excepționalii. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., 2021, p. 8.
8. ONCIU, Parascovia. Omul care ne-a iubit condiționat. *Literatura și arta*. 2003, 12 iun., p. 2.
9. PETRENCU, Anatol. Traian Brad – Omul, „Traian Brad”-Biblioteca. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., p. 390.
10. POHILĂ, Vlad. Traian Brad, ocrotit de neuitarea noastră. In: Lidia KULIKOVSKI, Parascovia ONCIU și Ludmila CAPIȚA. *Trei decenii de contribuție comunitară*. Chișinău: S. n., 2021, p. 384; *BiblioPolis*. 2005, vol. 15, nr. 3, p. 40.

Fotografii: din arhiva Bibliotecii „Transilvania”